

Barn i svåra vårdnadstvister – vad vet vi?

Björn Tingberg
leg sjuksköterska, leg psykoterapeut
Studierektor, Med dr
Ericastiftelsen

Nadjia Lanouar
socioonom, leg. psykoterapeut
Teamledare - klinisk verksamhet
Ericastiftelsen

Ericastiftelsen

Behandling, utbildning och forskning

Ericastiftelsen

Högskoleutbildning

Psykiaterprogram (3 år)

Kurser och uppdragsutbildningar

Stöd och behandling för barn

och unga (0 – 24 år)

Forskning och metodutveckling

Ca 25 medarbetare

psykologer, psykiatrer, socionomer,

specialpedagoger, administratörer

Grundad 1934

www.ericastiftelsen.se

Gemensam vårdnad och delat boende

- Gynnsammast för de flesta barns hälsa och utveckling
- Goda resurser (ekonomiskt, psykosocialt, hög utbildning etc)
- Flexibla praktiska arrangemang som är följsamma till barns behov
- Låg grad av konflikt – före och efter separationen

Barn som lever i vårdnadstvist

- Samband mellan svåra föräldrakonflikter och negativa effekter för barns hälsa och utveckling
- Föräldrakonflikter med hög intensitet och långdraget förlopp är potentiellt skadligt för barn
- Barnen uppvisar emotionella och somatiska symtom: oro, ångest, depression, rädsla, aggressivitet, sömnstörningar, koncentrations- och inlärningssvårigheter
- Vanligast att problemen uppmärksammas i skolåldern
- Vanligt med uppgifter om våld och försummelse samt kontakt med socialtjänst

Amato 1993; Bergman & Rejmer, 2017; Davidson et al 2014; Elrod 2001; Emery, 2003; Lagerberg & Sundelin, 2000; Rejmer et al, 2017; Stewart, 2000; Johnston et al 2009; Davidson et al 2014; Wadsby & Svedin, 1995. Augustijn, 2021; Kaspiw, Gray, Weston, et al., 2009; Steinbach, 2019

Vanligt med uppgifter om våld i vårdnadstvister

- Domar från samtliga 48 tingsrätter i april 2020, 814 domar granskade
- Uppgifter om våld och övergrepp framkom i 64% av domarna
- I 69% av domarna fanns någon form av riskbedömning, enhetlig metodik saknas dock
- Barnkonventionen hänvisades till i fem mål
- I 57% framkommer inte barnets inställning
- I ca 50% av domarna används standarsskrivningar om barns individuella omständigheter och behov

Barns kontakt och relation med fäder efter våld mot modern

- 75% av barnen hade regelbunden kontakt med sin våldsutövande far efter separation/skilsmässa
- 50% av barnen som utsatts för fysiskt våld av pappan hade öövervakad kontakt med honom
- Inga positiva effekter av kontakt eller umgänge kunde noteras
- Barnen beskrev kontakten/umgänget med fadern i övervägande negativa ordlag (opålitlig, lat, oärlig, avskärmad)

Våldsutövande pappor, föräldraskap och omsorgsförmåga

- Brysk och okänslig föräldrastil (Fox & Benson, 2004)
- Tolkar barns känslouttryck negativt (Francis & Wolfe, 2007)
- Inadekvata strategier för att reglera barns rädsla (Maliken & Fainsilber-Katz, 2013)
- Begränsad förståelse för hur våld i nära relation påverkar barn (Salsbury, Henning & Holdford, 2009)
- Svårigheter med perspektivtagning och empati / mentalisering (Mohaupt, 2019)
- Nyttjar barn för att kontrollera ex-partner (Bancroft, Silverman & Ritchie, 2011)

Våldsutövande pappor uppvisar många riskfaktorer i föräldraskapet

- Psykisk ohälsa (Askeland & Heir, 2014)
- Missbruk (Stover & Kiselica, 2015)
- Egen utsatthet för tidigare trauma i relationer (Askeland & Heir, 2014; Stover, 2013)
- Otrygg anknytningsstil (Babcock, Jacobson, Gottman & Yerington, 2000)

Vad vi också vet

- Möjlighet till tidig delaktighet i föräldraskapet ökar chanserna för hållbarhet i föräldra-barn relationen
- Anknytnings- och omsorgssystemet aktiveras och ökar responsivitet till barnets behov
- Föräldrafaktorer betyder mer för barns psykiska hälsa, utveckling och välmående än var barn bor och sover

Elvis – projektet (2017). Om barn i växelvis boende. Fransson, Hjern & Bergström.

Föräldrapåverkan

- Föräldrar påverkar sina barn
– allt annat är orimligt
- Påverkan sker både medvetet och omedvetet
- Många föräldrar i vårdnadstvist månar om barnets relation till medföräldern

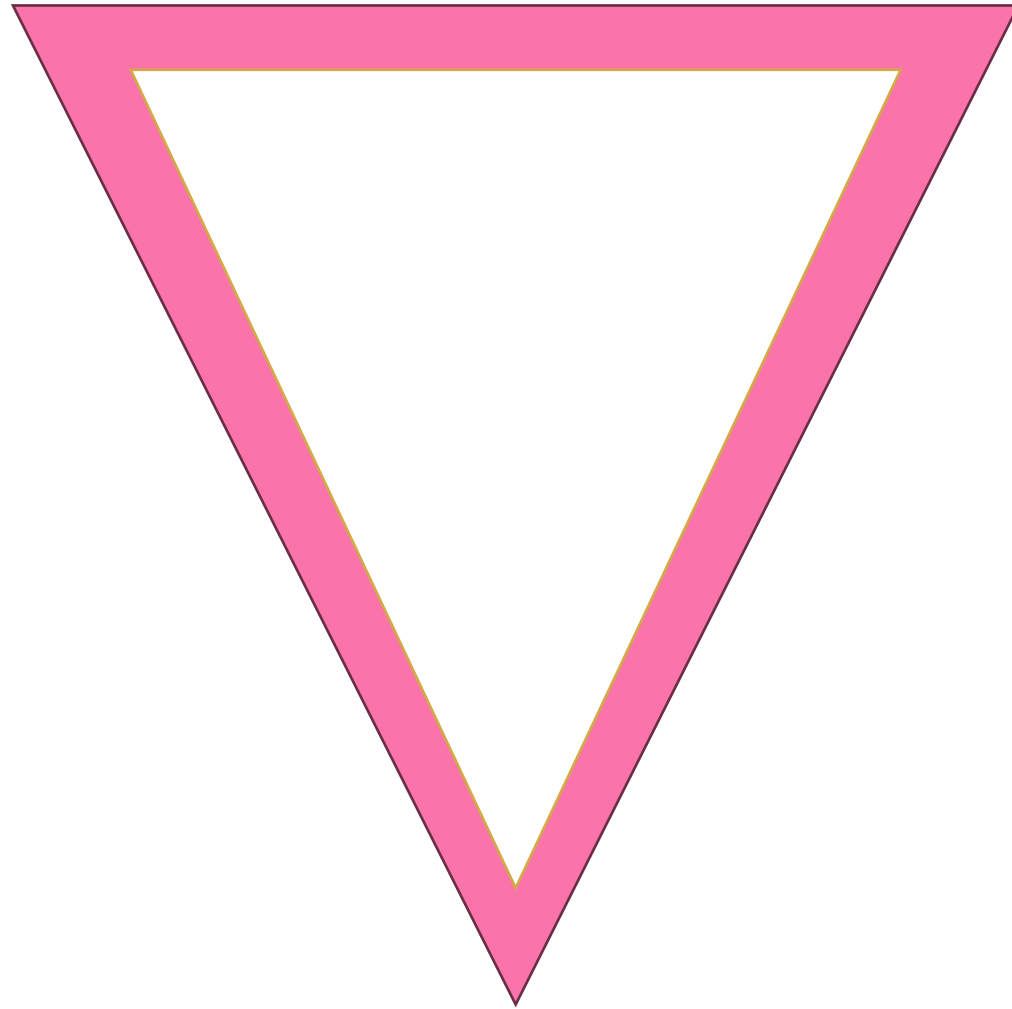
Parental Alienation Syndrome (PAS)

- PAS och besläktade begrepp "missbrukas" i vårdnadstvister och gällande våld i nära relation
- Tillämpas på ett sätt som för tankarna till ett kliniskt tillstånd (som inte finns)
- Helt avfärdat begrepp medicinskt, psykiatriskt och psykologiskt – finns inte i vedertagna riktlinjer/manualer. Saknas vetenskapliga perspektiv på barn, konsekvenser för hälsa och utveckling, barns behov, upplevelser och åsikter.
- Riskerar att patologisera fram för allt kvinnor och barn som inte vill ha eller är rädda att ha kontakt med våldsutövare
- Rapport från UNHR (ej ratificerad men publicerad) rekommenderar FN:s medlemsstater att förbjuda tillämpningen av begreppet och besläktade kvasi-begrepp (t ex umgängestrots, föräldrapåverkan) i rättsliga sammanhang, i expertyttranden och utredningar

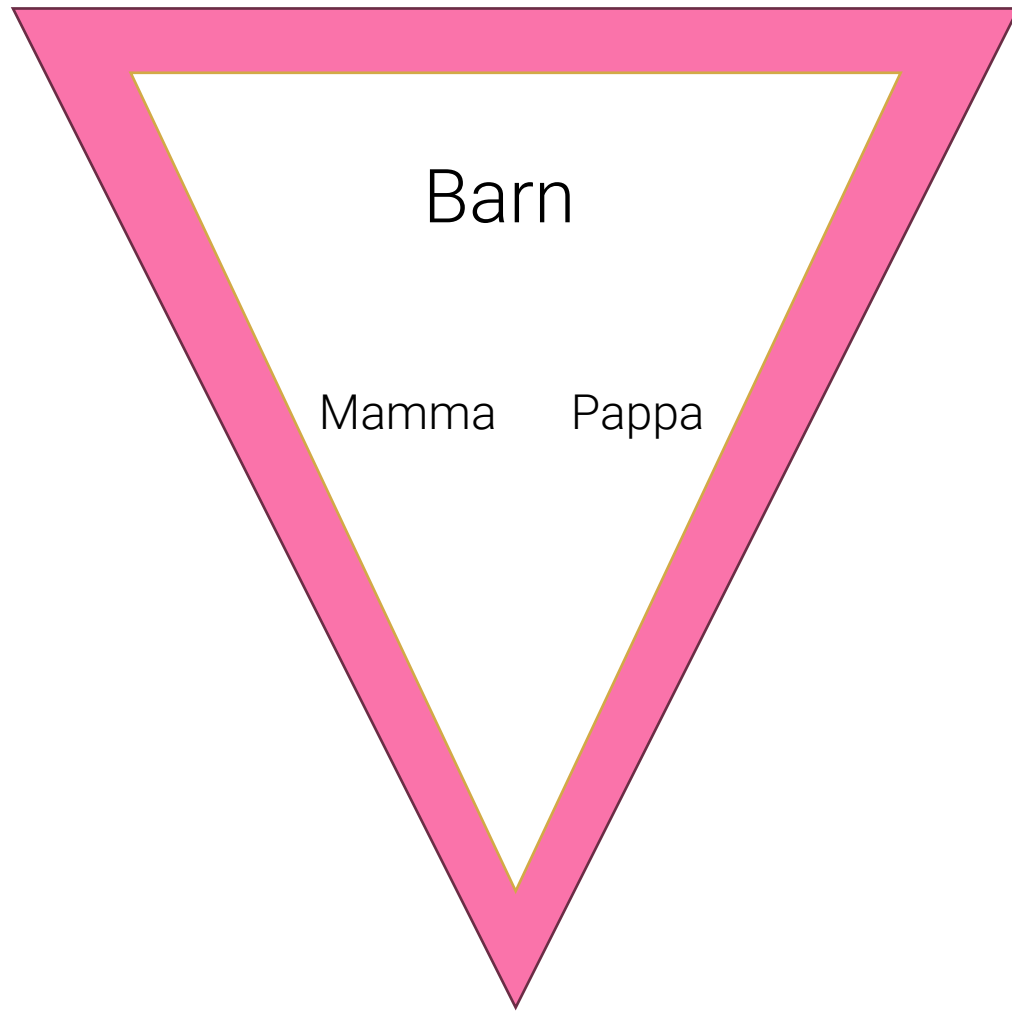
(Alsalem, 2023; Nielson et al 2019)

Pappa

Mamma

Barn

Barn

Mamma Pappa

Beslut, stöd och insatser

- Skydda barn från skadliga påfrestningar såsom intensiva konflikter, skrik, smutskastning, kränkningar, hot, förolämpningar, våld = risk!
- Utgångspunkter för arbetet, vår roll, samarbete osv.
- Stärk sunda föräldraförmågor som finns och kunskap om barns behov samt öka tilliten till egna och medförälderns förmågor
- Förändring tar tid och kräver ofta aktivt och långsiktigt stöd

Barns delaktighet är avgörande

- Gör barnet delaktig
- Ge information till barn om syftet, bakgrund, nuläge, planering och beslut - anpassad till ålder och utvecklingsnivå
- Utforska barnets erfarenheter, frågor, funderingar, syn på sin situation och livsomständigheter

Teman i föräldrastöd

- Förstå och validera barnets upplevelser och reaktioner
- Utveckla kunskaper om barns behov och utveckling
- Förstå sina tillkortakommanden som förälder
- Erkänna och ta ansvar för begångna fel, misstag och ev. våld
- Visa stöd och respekt för barnets och medförälderns val och behov (även om de går emot egna behov)
- Kommunikation om historia och nuläge på ett respektfullt och barnanpassat sätt

Målsättning för stödinsatser till barn

Stärka barnets upplevelse av:

Skydd

Bekräftelse

Begriplighet

Mening

Delaktighet

Öppen kommunikation

Hopp

Barnets ska använda sin kraft till att utvecklas, lära och leka

Välkommen till Ericastiftelsens Jubileumskonferens

Ericastiftelsen firar 90 år med en konferens på temat **Motståndskraft och återhämtning hos barn, unga och deras familjer**, fredagen den 11 oktober kl. 9-16.

Vi hoppas att du som möter barn och unga i ditt arbete vill fira med oss och ta del av aktuella och praktiskt användbara kunskaper.

Programmet innehåller några av de mest aktuella och intressanta forskarna och praktikerna på området effektiva insatser för barn och unga.

Mer information, gå in på ericastiftelsen.se eller fota QR-koden nedan.

Ericastiftelsen

Behandling, utbildning och forskning